

**PROGRAMUL POLITIC
AL PARTIDULUI SOCIAL LIBERAL**

I. O NOUĂ REALITATE, UN NOU PROGRAM

Partidul Social Liberal (PSL) este un partid politic de centru-dreapta, bazat pe doctrina liberalismului social. El exprimă voința politică și interesele unor categorii largi ale societății moldovenești, care militează pentru modernizarea autentică a țării, pentru împlinirea aspirațiilor de libertate, democrație, justiție socială, solidaritate, bunăstare, unitate europeană și națională. Ca partid reformator, cu vocație europeană, deschis spre înnoire, PSL este angajat decisiv în tranziția Republicii Moldova spre democrație și spre sistemul economiei moderne de piață.

PSL își fondează demersul social-politic pornind de la o analiză lucidă a schimbărilor profunde care au avut loc în Republica Moldova și în Europa după evenimentele din 1988-91, de la stadiul în care se află reformele economice și de la imperativul de a ne racorda progresiv la noile tendințe ale civilizației. Social-liberalii consideră că Republica Moldova trebuie să înfăptuiască reformele economice cu fața spre viitor, nu spre trecut. Dorim să dăm un sens eforturilor de reconstrucție națională, pentru ca Republica Moldova să participe activ la competiția economică și culturală de mâine.

În viziunea noastră, Republica Moldova are de trecut în acești ani un adevărat test istoric. Acum, după ce țara noastră și-a consumat experiențele și frământările guvernărilor pseudodemocrate din 1991-2001, ea se află în fața unor opțiuni fundamentale privind direcția de dezvoltare pe care se va angaja în viitor. În acest sens, social-liberalii moldoveni vor opta ferm și fără echivoc în favoarea edificării unui stat democratic cu o economie de piață competitivă, vor pleda pentru unitatea noastră națională și pentru integrarea pleneră a Republicii Moldova în structurile europene și euroatlantice.

Tranziția a modificat fundamental coordonatele sistemului politic, social și economic, relațiile sociale, modul de viață și valorile care orientează comportamentul cetățenilor. Societatea s-a diversificat în interior, categoriile sociale și-au redefinit identitatea, au apărut noi grupuri și forțe sociale, care joacă un rol activ în diverse sectoare ale vieții economice. S-au schimbat în buna măsură mentalitățile sociale și se încheagă o nouă cultură politică și civică. Programul nostru este elaborat anume din perspectiva acestor noi realități politice și economice ale Republicii Moldova.

Este programul unei dezvoltări durabile, dintr-o perspectivă social-liberală, în concordanță cu cerințele actuale ale reformei interne și cu evoluțiile înregistrate pe plan european și global. Este un program de modernizare și dezvoltare, menit să pună în valoare toate resursele și competențele de care dispunem, pentru ca Republica Moldova să-și poată cuceri locul ce i se cuvine în Europa și în lume.

Experiența societăților dezvoltate de astăzi ne demonstrează ca orientarea spre eficiență și profit – o preocupare intrinsecă a liberalismului – trebuie conjugată cu preocuparea pentru dimensiunea socială a progresului. Social-liberalii moldoveni sînt conștienți de faptul că mecanismele pieței libere nu pot rezolva de la sine disfuncțiile și contradicțiile pe care le generează – ele trebuie articulate cu interesele sociale și cu nevoia de a asigura securitatea existenței umane.

Programul nostru este în consens cu tendințele de reconsiderare a statului social, a funcțiilor sale reglatoare, cu interesul crescut pentru valorile solidarității și ale justiției sociale. Noi dorim să organizăm societatea și economia în așa fel încât să producă mai multă bogăție și să asigure, pe acest temel, o creștere substanțială a nivelului de trai, nu doar pentru o categorie restrânsă, ci pentru toate categoriile sociale, pentru cei mulți, care duc greul tranziției. Ideea de justiție socială va dobândi expresii concrete în acțiunea noastră politică.

Noi ne-am asumat sarcina de a edifica în Republica Moldova un sistem de valori social-liberale și de a-l racorda cu tendințele, structurile și realitățile produse de schimbarea pe care a cunoscut-o Republica Moldova în ultimii ani. Milităm pentru construcția unei economii de piață performante, care să se bazeze pe îmbinarea mecanismelor concurențiale cu rolul activ, rațional dimensionat, al statului în orientarea politicilor economice și sociale.

Pornind de la starea actuală și de la reformele care s-au desfășurat până acum, noi considerăm că, reactivând potențialul economic și încrederea în forțele proprii, putem desfășura o schimbare care să reducă treptat decalajele Republicii Moldova față de restul țărilor din Europa, pentru a prinde “trenul” dezvoltării integrării europene. Aceasta este problema noastră fundamentală.

Un asemenea obiectiv ambițios nu poate fi desfășurat în termen scurt, dar el trebuie abordat de urgență. De aceea, PSL propune ca modernizarea și dezvoltarea Republicii Moldova să fie obiectivul nostru național, temelul noului consens politic și social. Noi sperăm că în jurul acestui obiectiv vom reuși să coagulăm toate forțele și competențele Republicii Moldova.

Sensul programului nostru este de a construi și a da viață unui nou mecanism de dezvoltare socială, în măsura să satisfacă nevoile și aspirațiile oamenilor, să ridice standardul de viață, să asigure integrarea țării în structurile lumii dezvoltate. Noi considerăm că putem accelera schimbările prin efort propriu, prin muncă, inteligență și organizare rațională, prin gospodărirea chibzuită a resurselor, pentru a asigura prosperitate și o viață demnă tuturor cetățenilor noștri.

În fața problemelor dificile cu care ne confruntăm la acest început de mileniu, Partidul Social-Liberal,

analizând în mod realist starea actuală a societății și a economiei moldovenești, precum și standardul de viață al majorității absolute a populației,

angajându-se ferm, că principala forță înnoitoare a societății, profund atașată intereselor fundamentale ale poporului nostru, lansează către membrii și simpatizanții săi, către toți cetățenii țării, prezentul **PROGRAM POLITIC** sub semnul democratizării și modernizării Republicii Moldova, pentru intrarea ei în rândul țărilor avansate ale Europei.

II. DIMENSIUNI ALE TRANZIȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA

A. CONTEXTUL GLOBAL AL SCHIMBĂRII

Mișcarea de Eliberare Națională din 1988-91 ne-a scos din tiparele unei lumi anacronice și ne-a reșezat pe linia firească a evoluției. În viziunea noastră, toate procesele pe care le parcurge societatea moldovenească se integrează într-un amplu proces istoric, ce poate fi definit nu numai ca tranziție de la dictatură la democrație, ci și ca trecere la un nou model de societate și de civilizație.

În substratul frământărilor pe care le trăiește lumea de azi putem descoperi însă o criză profundă a valorilor ce au orientat evoluția societăților moderne. Odată cu expansiunea cunoașterii și a tehnologiilor de vîrf, țările dezvoltate evoluează spre societatea post-industrială, bazată pe informatizare și pe valorificarea rezultatelor științei și a noilor mijloace de comunicare. Istoria contemporană a creat un sistem mondial integrat, în care economiile naționale sînt cuprinse într-o

rețea de interdependență și schimburi de valori, astfel ca nici o țară nu se mai poate dezvolta în izolare.

Într-un interval de timp foarte scurt, tabloul politic al lumii contemporane și raporturile geopolitice mondiale au suferit schimbări radicale. Aspectul cel mai semnificativ, după încheierea războiului rece, este trecerea de la confruntare la parteneriat, de la o politică a rivalității globale bipolare la configurarea unei lumi multipolare.

În același timp, în contextul globalizării, asistăm și la adâncirea decalajelor și la polarizarea tot mai acută a bogăției și a sărăciei, atât în interiorul unor state, cât și la nivelul structurii sistemului mondial. Alături de problemele de natura socială, conflictele locale, mai ales cele interetnice și interconfesionale, reprezintă un considerabil factor de risc la adresa dezvoltării și a stabilității.

În fața consecințelor negative ale unui sistem orientat doar de mecanismele pieței și ale profitului, societățile cele mai diverse sînt în căutarea unui model de dezvoltare durabilă, care să armonizeze eficiența economică, justiția socială, protejarea mediului și progresul uman.

Nu mai putem gîndi dezvoltarea Republicii Moldova decît în strînsă legătură cu ceea ce se petrece astăzi în lume. Noi trebuie să realizăm sincronizarea tranziției interne cu tranziția paneuropeană spre societatea post-industrială, informatizată și cultural intensivă. În aceste condiții, este vital să optăm de pe acum pentru modelul care va domina Europa de mîine, nu să repetăm modele și experiențe care au fost depășite de statele dezvoltate.

B. SFIDĂRILE TRANZIȚIEI

Dificultatea majoră pe care o au de învins societățile postcomuniste din Europa, inclusiv Republica Moldova, ține de faptul că ele trebuie să facă față concomitent unor solicitări multiple:

- să opereze o schimbare de sistem politic și social, o tranziție internă dificilă și complexă, prin care să-și consolideze noile instituții democratice, să se adapteze la rigorile economiei libere de piață și simultan, să se modernizeze în toate dimensiunile lor structurale;
- să recupereze, prin eforturi și costuri deosebite, înfîrzierile economice, tehnologice și de civilizație – acumulate în decursul unor decenii și secole de dezvoltare subordonată – în condițiile unei concurențe acerbe pe piața mondială;
- să-și ajusteze structurile interne – de la cele instituționale pînă la cele de profunzime – pentru a deveni compatibile cu actualele structuri europene, îndeplinind astfel criteriile și standardele cerute în vederea integrării lor competitive în aceste structuri;
- să stabilească raporturi de bună vecinătate cu statele limitrofe – punînd adeseori în paranteze drame și injustiții istorice – și să participe la construcția unui nou sistem de securitate colectivă pe continent, fără discriminări și divizări artificiale.

Acestea sînt provocările la care trebuie să răspundem și la care trebuie să raportăm proiectele noastre de dezvoltare.

PSL consideră că transformarea pe care o parcurge Republica Moldova angajează mai multe niveluri și orizonturi, ce acoperă procese fundamentale, de durată medie și lungă. Procesul de tranziție vizează ansamblul schimbărilor care au loc în configurația societății, fiind, deci, multidimensională. Schimbarea cuprinde toate componentele și dimensiunile societății, sistemul politic și cel economic, instituțiile, relațiile sociale, organismele societății civile, formele de organizare, modurile de viață și mentalitățile.

Problema cea mai dificilă este că noi trebuie să transformăm în același timp toate aceste componente. Au apărut, în mod inevitabil, asimetrii și contradicții între viteza și profunzimea schimbărilor în diferite domenii. Desincronizarea dintre schimbările politice și cele economice a constituit sursa celor mai semnificative și grave tensiuni sociale. Cetățenii au constatat că extinderea

libertăților politice, garantate de noile instituții ale democrației, au o semnificație redusă în condițiile noilor constrângeri economice. Așteptările sociale, mult amplificate în primele faze ale tranziției, au fost contrazise de rezultatele practice ale pseudoreformelor economice înlăptuite de guvernările compromise din perioada 1991-2001.

Pentru a putea răspunde la noile provocări ale istoriei, Republica Moldova trebuie să-și schimbe toate structurile organismului economic național, să stabilească noi corelații funcționale între ele și să le orienteze spre eficiență, modernizare și deschidere, spre valorile Europei contemporane.

C. CONSTRUCȚIA STATULUI DE DREPT ȘI REFORMA STRUCTURALĂ A SOCIETĂȚII MOLDOVENEȘTI

Nici chiar după un deceniu de tranziție Republica Moldova nu a reușit să devină un veritabil stat de drept, cu instituții democratice mature și consolidate. Drumul spre o nouă structură politică trece prin crize, tensiuni și grave erori. Republica Moldova s-a angajat în aceasta schimbare de proporții istorice fără a dispune de condiții, programe și forme pregătitoare. Schimbările s-au produs în mod haotic, iar vidul legislativ, criza de autoritate a instituțiilor publice, dezordinea din viața economică și voluntarismul unor decizii ale executivului au reprezentat amenințări permanente pentru cursul tranziției și siguranța națională.

Cel mai complex proces al tranziției – reforma economică – rămâne placa turnantă a schimbării de sistem în care sîntem angajați. Am moștenit de la fosta URSS un sistem economic rigid, cu multe dezechilibre și blocaje. Transformarea economiei centralizate, de comandă, într-o economie de piață modernă și competitivă reprezintă un proces de durată, mai complex decît cel privind schimbarea sistemului politic și instituțional. De aceea, trecerea de la dictatură la democrație nu poate coincide cu depășirea crizei economice moștenite, criza la care s-au adăugat dificultăți și constrângeri noi, determinate de complexitatea unei asemenea schimbări de structură. Dificultățile interne au fost amplificate de conflictele din estul și sudul Republicii Moldova, precum și de conjunctura externă nefavorabilă, creată de dezintegrarea piețelor regionale și de recesiunea mondială.

În domeniul reformei economice, s-au făcut încă din primele faze ale schimbării și cele mai multe greșeli. Unele partide și curente politice au subestimat dificultățile obiective ale reformei, au promovat soluții improvizate și nerealiste, măsuri care, prin aplicarea lor, au produs dezordine și pierderi irecuperabile. Astfel, Republica Moldova a ajuns o țară a “contraperformanțelor”, plasîndu-se cu mult sub nivelul înregistrat de majoritatea țărilor în tranziție din Europa Centrală și de Sud-Est. Chiar și astăzi sistemul industrial moldovenesc cuprinde încă multe întreprinderi neperformante, mari consumatoare de resurse și energie, avînd un nivel de eficiență scăzut. Piața internă este dominată încă masiv de monopoluri și de un cadru instituțional insuficient consolidat. Investițiile pentru refacerea infrastructurilor și pentru re tehnologizarea industriilor au fost sporadice și insuficiente, iar sectorul serviciilor către populație este slab dezvoltat. Gradul de competitivitate al produselor moldovenești este redus, iar comportamentul managerial nu este orientat prioritar spre performanță și eficiență. Aceste grave dezechilibre ne arată că, în pofida unor eforturi constante pentru reformă, nu am reușit încă să schimbăm structura internă a economiei, relația sa cu societatea și cu mediul concurențial internațional. Astfel, pentru a ne integra competitiv în Uniunea Europeană, avem nevoie de programe de restructurare profundă, prin care să eliminăm dezechilibrele cronice ale economiei și trăsăturile care o apropie de condițiile specifice subdezvoltării. O abordare națională responsabilă presupune luarea în seamă a faptului că Republica Moldova trebuie să se integreze în sistemul economic european, care este dominat astăzi de piața concurențială, de tendințe de maximizare a profitului și de controlul întreprinderilor transnaționale și al organismelor financiare internaționale.

Și tranziția structurilor sociale a generat procese dramatice, rupturi, dislocări și modificări ale statutului pentru multe categorii sociale. Unele dintre acestea au suferit o treptată erodare și reducere a veniturilor, iar piața forței de muncă este încă în formare, cu o accentuată instabilitate, în ceea ce privește adaptarea și reșezarea oamenilor pe noile tipare ocupaționale și de preocupări. Raporturile interumane au fost bulversate, iar structurile societății civile sînt insuficient consolidate. Diversificarea intereselor economice și a conduitelor sociale nu a dus încă la o articulație coerentă a grupurilor și nici la o solidarizare sectorială a acestora, iar experiența parteneriatului social este abia la început. Șomajul și polarizarea socială au reprezentat un adevărat șoc al tranziției, greu de absorbit în anii ce urmează, contrazicînd așteptări, iluzii, speranțe. Noile mecanisme economice nu au fost secondate cu politici sociale coerente și un sistem eficient de protecție socială, de natură să-i protejeze pe cei aflați în dificultate.

Fenomenul cel mai profund privește transformarea vechilor clase sociale, grupate după criteriul ocupațional, în noi categorii sociale, structurate după criteriul veniturilor și al proprietății. În perspectivă, va avea loc o diferențiere crescîndă a țărănimii și a salariaților din industrie, o inserție mai pronunțată a intelectualității în activități specifice economiei de piață, o consolidare a noilor categorii ale întreprinzătorilor și oamenilor de afaceri. Totodată, în mod inevitabil, pe termen mediu, în Republica Moldova va fi resimțit un grav dezechilibru între pensionari și forța de muncă activă, paralel cu o serie de procese demografice negative, ce duc la scăderea și îmbătrânirea populației.

PSL își adaptează programul politic anticipînd evoluția structurilor sociale după ce procesul de privatizare va avansa masiv. Ca urmare a extinderii sectorului privat se conturează, ca tendință pe termen mediu și lung, formarea unei clase de mijloc. În concepția PSL, consolidarea clasei de mijloc reprezintă un obiectiv strategic al politicii sale sociale, deoarece aceasta categorie va reprezenta componenta de echilibru a societății și forța socială majoră a schimbărilor, alături de intelectualitate și tineret.

Schimbările din domeniul politic și social-economic au fost însoțite de o reconstrucție a instituțiilor culturale și a sistemelor de valori, a comportamentelor individuale și de grup, a sistemelor de educație și de cercetare științifică – dimensiuni vitale pentru intrarea într-un nou ciclu de dezvoltare.

În perspectiva proceselor contemporane, trebuie să reevaluăm rolul factorilor culturali și umani în ecuația dezvoltării. Noi plecăm de la aprecierea că performanțele unei societăți sînt determinate de felul de a munci al oamenilor, de competența culturală și valoarea factorului uman, de modul în care este valorificat acest potențial. Orientările valorice, deprinderile pragmatice, aspirațiile culturale și gradul de pregătire al oamenilor sînt astăzi variabile decisive ale dezvoltării. Participarea politică și angajarea socială a cetățenilor vor deveni mai eficiente pe măsura ce se consolidează o nouă cultură politică și civică, un nou orizont al mentalităților și al valorilor. O preocupare fundamentală pentru partidul nostru este cultivarea tradițiilor culturii europene, susținerea în continuare a dezvoltării instituțiilor de învățămînt, pentru a orienta procesul educativ în acord cu valorile și reperele Europei unite care se prefigurează.

Calitatea și eficiența efortului propriu de dezvoltare depind de zestrea umană și intelectuală a societății. În cazul nostru, aceste resurse sînt insuficient folosite. Republica Moldova nu poate invoca avantaje competitive ale economiei sale, iar avantajele comparative își pierd treptat din semnificație. În consecință, este firesc să valorificăm priceperea și fondul intelectual, stocul de inteligență tehnică și buna pregătire a forței de muncă, atuuiri de care mai dispunem în competiția dezvoltării.

D. *DIFICULTĂȚI ȘI CONSTRÎNGERI ÎN CALEA REFORMELOR STRUCTURALE*

Tranziția s-a dovedit un proces mai complicat și mai îndelungat decât ne imaginasem inițial. Avem nevoie de o evaluare critică a drumului parcurs, pentru a înțelege rostul schimbărilor și perspectivele lor pentru Republica Moldova. Este important să nu risipim ceea ce am câștigat până acum, să ne corectăm erorile și să imprimăm un nou curs vieții politice și economice. Societatea moldovenească nu a fost scutită de obstacole și erori pe calea transformărilor democratice. Pot fi incluse aici cauze care țin de complexitatea acestei schimbări de sistem, de incoerența unor măsuri guvernamentale, precum și de tensiunile și convulsiile sociale pe care le-am traversat. Factorii politici nu au găsit întotdeauna cele mai potrivite soluții la dificultățile întâmpinate.

Ideologizarea excesivă a reformei în primii zece ani de tranziție ne-a costat enorm, consecințele fiind resimțite extrem de dureros după alegerile parlamentare din 25 februarie 2001. Politicianismul și interesele înguste de partid au marcat viața politică din Republica Moldova, având influențe negative asupra programelor de reformă. Confruntările exacerbate dintre partide și fragilitatea societății civile au îngreunat și schimbarea mentalităților sociale. Multe formațiuni politice și civice au înțeles târziu că adevărurile vieții nu au culoare politică, iar viitorul nu se poate construi cu fața întoarsă spre trecut.

Fără a se ține seama de structura societății, au fost destrămate vechile unități economice înainte de a dispune de noile mecanisme ale economiei de piață, care au intrat și intră greu în funcțiune. Nici partidele, nici factorii guvernamentali nu au avut un contact suficient de concret și sistematic cu realitățile din țară, pentru a cunoaște problemele cu care se confruntă oamenii și a putea propune soluții adecvate de remediere.

Reforma din agricultură a dus la fărâmițarea proprietății, la un impas structural al acestui domeniu. Industria a fost supusă unor reforme incoerente care au redus aproape la zero potențialul productiv, fără a-i schimba configurația de structură. Programele de reformă nu au reușit să sincronizeze evoluțiile din economia reală cu politicile de macrostabilizare financiară și monetară. Instituțiile legislative și executive nu au reușit să reglementeze la timp și în forme limpezi operațiunile specifice economiei de piață. În aceste condiții, au proliferat o serie de fenomene specifice fazelor de capitalism sălbatic – extinderea economiei subterane, evaziunea fiscală, privatizările frauduloase, practicile speculative, jaful din avutul public, îmbogățirea unor grupuri de tip mafiot. Valul de infracțiuni, ilegalități și acte de corupție a creat cetățenilor un sentiment de nesiguranță și le-a afectat încrederea în instituțiile statului și în valorile democratice.

Contrar așteptărilor, schimbările au produs o gravă adâncire a polarizării sociale. Costurile sociale ale reformei, mai mari decât le puteam estima inițial, s-au răsfrânt negativ asupra nivelului de trai, cu deosebire asupra salariaților bugetari, a muncitorilor și a categoriilor vulnerabile. Scăderea puterii economice a Republicii Moldova a redus fondurile necesare unor politici sociale, care să fie orientate spre categoriile defavorizate.

Proiecțiile asupra viitorului nu pot face abstracție de neîmplinirile acestor zece ani, neîmpliniri care își au originea atât în trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat, cât și în situația prezentă. Asupra acestor stări de lucruri trebuie să ne concentrăm în perioada imediat următoare.

Avem încredere că social-liberalii moldoveni vor fi în măsură să cîntărească bine lucrurile și să proiecteze realist viitorul, pornind de la nevoile și interesele oamenilor, de la problemele reale ale țării, nu de la vorbe și promisiuni înșelătoare.

III. DOCTRINA SOCIAL-LIBERALĂ

PSL este un partid tînăr și pentru tineri, un partid ce privește cu încredere în viitor. Prin membrii săi și prin Programul său PSL se declară un continuator al idealurilor și aspirațiilor politice exprimate de Mișcarea de Eliberare Națională din 1988-1991.

Ca partid social-liberal noi vom fi exponenții aspirațiilor de libertate, progres și bunăstare, refuzînd cu fermitate atît presiunea forțelor de dreapta de a arunca Republica Moldova în vîltoarea terapiei de șoc, model de reformă pe care îl respingem și îl apreciem ca inadecvat realităților moldovenești, cît și presiunea forțelor de stînga de a reîntoarce societatea moldovenească la economia planificată și “statul atotputernic”.

Identitatea politică a PSL se exprimă prin doctrina sa social-liberală, prin concepția sa asupra tranziției și a modelului de societate pe care-l propune Republicii Moldova, prin sistemul de valori pe care-l promovează și prin acțiunea sa politică.

PSL se dorește un partid social-liberal modern, cu vocație europeană. El este ancorat în realitățile naționale, deschis spre modernizare și dezvoltare socială, promotor ferm al libertăților democratice și al reformelor social-economice. Liberalismul social reprezintă fundamentul nostru doctrinar, sistemul de referință față de care trebuie să ne evaluăm acțiunile și atitudinile curente, determinate de necesitatea de a ne adapta la situațiile particulare din țara noastră. Idealurile și acțiunile noastre sînt legate de principiile și valorile fundamentale ale liberalismului social – *libertatea și demnitatea persoanei, egalitatea șanselor, respectul față de muncă și proprietate, binele public, justiția socială, egalitatea genurilor și solidaritatea umană*.

Prin aceste valori, doctrina social-liberală se deosebește de alte doctrine liberale pe de o parte și socialiste pe de altă parte, doctrine care pun accentul fie pe libertatea individuală în defavoarea justiției sociale, fie pe solidaritatea socială și pe egalitarismul nivelator, care sufocă libera inițiativă și depreciază semnificația libertății individuale.

PSL este un partid reformator, dedicat progresului social, pornind de la convingerea că economia moldovenească trebuie așezată pe o nouă structură a proprietății, care să stimuleze dezvoltarea, să atenueze discrepanțele sociale și să ridice nivelul de viață al celor mulți. Noi respingem orice abordare dogmatică asupra reformei, fiind receptivi și deschiși la ideile și soluțiile care sînt în favoarea modernizării și a dezvoltării sociale, pentru creșterea bunăstării cetățenilor. În contextul tranziției postcomuniste, PSL se individualizează pe scena politică moldovenească prin modelul unei reforme de structură, adaptată realităților naționale, cu un ritm care să țină cont de gradul de suportabilitate socială. Proiectul social-liberal al PSL are o actualitate de necontestat, fiind adecvat perioadei de tranziție prin virtuțile sale de a echilibra raportul dintre mecanismele pieței libere și intervenția statului, cu scopul de a reglementa mediul concurențial, a pondera și corecta disfuncțiile și contradicțiile care apar în organismul social.

Egalitatea șanselor de afirmare – în plan politic, economic, social și cultural – reprezintă condiția esențială pentru dezvoltarea liberă a fiecărei persoane, indiferent de sex, etnie, religie sau origine socială. Egalitatea în drepturi și egalitatea în fața legii, punerea instituțiilor în slujba cetățeanului și a dreptății, protejarea oamenilor împotriva abuzurilor și a violenței reprezintă esența statului de drept.

Solidaritatea umană și socială, întemeiată pe valorile moralei creștine și pe sentimentul comunitar, este indispensabilă pentru coeziunea societății, a națiunii și pentru promovarea cooperării internaționale. Mediul concurențial al economiei de piață a scos la iveală și conduite individualiste agresive, o goană după îmbogățire rapidă, alterînd adesea relațiile sociale și interumane, diminuînd sentimentul responsabilității și al apartenenței la comunitate.

IV. UN PARTID SOCIAL-LIBERAL CU VOCAȚIE EUROPEANĂ

Unitatea europeană reprezintă pivotul Programului social-liberalilor moldoveni, întreaga noastră activitate fiind subordonată acestui deziderat. Considerăm ca numai federalizarea Europei ar putea suprima frontierele ce ne separă de conaționali noștri din România și din Ucraina. De asemenea, PSL va opta pentru amplificarea integrării noastre culturale și economice cu România, pentru o reconciliere istorică și edificarea unui parteneriat strategic cu Ucraina.

Ca partid modern, cu vocație europeană, detașat de orice viziuni și atitudini naționalist-extremiste, milităm pentru dezvoltarea echilibrată a tuturor regiunilor și localităților Republicii Moldova, pentru coeziunea internă a acesteia, pentru concordie interetnică și pentru prețuirea patrimoniul moral și cultural european. Considerăm ca sarcina noastră este de a spori potențialul creator și de a îmbogăți identitatea noastră cu valori care să poarte însemnele civilizației europene.

În spiritul vocației noastre europene, sîntem adepții unei atitudini și politici naționale de substanță, care să promoveze interesele naționale ale Republicii Moldova și să asigure minorităților lingvistice și confesionale toate drepturile pentru a-și păstra și afirma identitatea culturală, cu respectarea strictă a legilor și ordinii constituționale și afirmării loialității față de statul moldovenesc unitar și indivizibil. Pornind de la aceste principii, PSL respinge tezele și pozițiile ce urmăresc destrămarea Republicii Moldova și învrăjbierea comunităților lingvistice din țară, precum și alte acțiuni care ar putea afecta unitatea și integritatea Republicii Moldova.

PSL consideră ca libertățile politice și cetățenești se manifestă în cadrul social și trebuie apărate prin ordinea de drept. Egalitatea cetățenilor în fața legii nu trebuie să fie afectată de privilegii datorate averii, poziției sociale sau de altă natură. Noi dorim o societate în care drepturile și libertățile să fie corelate cu îndatoriri și responsabilități pentru fiecare cetățean, cu respectarea legilor și a ordinii publice. Libertatea unora nu trebuie să lezeze și să îngreuneze libertatea celorlalți, fiind incompatibilă cu atitudinile anarhice și distructive.

PSL privește Persoana, cu nevoile și aspirațiile sale, ca beneficiar al politicii pe care o promovează, ca scop al dezvoltării sociale. Prin esența demersului său politic, partidul nostru este atașat profund valorilor democrației, solidarității și justiției sociale, Persoana fiind centrul oricărei acțiuni politice **Acțiunea politică** după principiul “cu fața spre cetățean”. El se angajează să mențină un contact direct cu cetățenii, pentru a-și asuma problemele lor concrete și a-și adapta acțiunea politică la nevoile și aspirațiile lor.

PSL va reprezenta interesele unor largi categorii de cetățeni, indiferent de sfera lor de activitate. Ca partid social-liberal mesajul nostru politic se adresează mai ales celor care trăiesc din muncă proprie, salariaților industriali și bugetari, țăranilor, precum și clasei de mijloc, intelectualității, tineretului și întreprinzătorilor privați, care aderă la principiile liberalismului social.

PSL dorește să dea fiecărui tînăr locul pe care îl merită în societate. Noi credem în tineret, în capacitatea lui de a promova o nouă mentalitate civică, de a asigura Republicii Moldova locul cuvenit în Europa mileniului III.

Dorim, de asemenea, să contribuim la crearea unui climat în care Femeia să-și poată manifesta pe deplin rolul vital pe care îl are în societate, ca parte structurală a inteligenței și profesionalismului poporului nostru. Noi ne angajăm să reconsiderăm rolul Femeii în societate, pentru a garanta participarea egală și activă a femeilor la viața comunității și a societății, pentru o protecție socială sigură, menită să-i garanteze demnitatea de mamă.

Social-liberalii moldoveni pun un accent deosebit pe principiile cogestunii și ale parteneriatului social, societatea civilă fiind chemată să participe efectiv, prin numeroase structuri intermediare, la elaborarea proiectelor și la înfăptuirea politicilor publice. Aspirația ei este să concilieze libertatea politică și cea economică, imperativul creșterii economice și libera inițiativă cu

exigențele dezvoltării sociale și umane, mediul concurențial al economiei de piață cu egalitatea șanselor de afirmare.

Totodată, Statul, ca stat de drept, se integrează și este supus controlului exercitat de cetățeni și de instanțele societății civile, iar separarea puterilor în stat este dublată de o largă autonomie locală. Statul veghează la realizarea unui echilibru social de ansamblu, în așa fel încât fiecare grup și categorie socială să se autodetermine pe baza activității și a răspunderii sale specifice. Statul își asumă, așadar, o semnificativă implicare economică și socială, prin mecanisme specifice unei societăți democratice și unei economii de piață consolidate și funcționale.

Esența liberalismului social constă în sinteza dintre *economia de piață*, bazată pe principii liberale și o politică socială a *minimului social garantat*. Societatea pe care dorim s-o dezvoltăm în Republica Moldova trebuie să asigure suportul economic al libertății, să garanteze dreptul la proprietate și bunăstare, prin asigurarea dreptului la muncă și distribuția echitabilă a veniturilor, prin accesul nediscriminatoriu la cultură și educație.

Pentru noi este vital ca democrația să fie nu numai un principiu de organizare politică, ci și un factor care să opereze în structurarea societății civile, a vieții economice și sociale. Dacă democrația ar fi restrânsă la sfera politică, la momentul electoral și la dreptul de exprimare și asociere liberă a oamenilor, ar însemna că în sfera vieții economice și sociale să acționeze exclusiv mecanismele concurențiale și dictatura banului.

PSL militează pentru respectarea drepturilor sociale ale oamenilor, pentru dreptul la muncă și la asigurări sociale, la educație și cultură. Prin esența acțiunii sale politice, PSL urmărește dezvoltarea economică, atenuarea polarizării sociale și reducerea sărăciei, asigurarea condițiilor pentru participarea activă a cetățenilor la treburile publice și la activitatea socială.

Economia socială de piață pe care dorim să o edificăm este o îmbinare funcțională și armonioasă între libera inițiativă și o intervenție statală moderată. Ea are menirea de a stabili un echilibru între parteneri, de a elimina consecințele nedorite ale concurenței și de a impune respectarea regulilor de către actorii aflați în competiție. Statul și piața trebuie priviți drept parteneri în opera de dezvoltare. Economia socială de piață este o economie mixtă, compatibilă și competitivă cu economiile dezvoltate.

Concepția PSL se opune etatismului exacerb și sufocant, de formula socialistă, dar privește cu rezervă și atitudinile liberalilor radicali, care preconizează un “stat minimal”, retras din sfera vieții economice și sociale. Considerăm ca cei care identifică reforma cu retragerea statului din economie se referă la vechiul tip de stat, centralizat și autoritarist. Pentru noi rolul reglator al statului se exercită exclusiv prin politici fiscale și bugetare, nu prin mijloace administrative, pentru a corecta dezechilibrele pieței, pentru a apăra drepturile sociale și a institui un parteneriat social cu sindicatele și alte componente ale societății civile. În noua realitate a economiei de piață, dar mai ales în perioada de tranziție, rolul esențial al statului este acela de a crea cadrul legislativ, instituțional și economic capabil să stimuleze dezvoltarea piețelor de bunuri și servicii, a piețelor de capital și a pieței forței de muncă, astfel încât să asigure echilibrul și alocarea eficientă a resurselor în economie.

Statul social-liberal are obligația de a se preocupa de o serie de obiective ce vizează interesele generale ale societății, cum ar fi apărarea națională și ordinea publică, învățământul, educația și cercetarea științifică, asigurarea asistenței sanitare și protecția mediului, sprijinirea proiectelor culturale de interes național. În condițiile tranziției social-economice și politice statul nu se poate retrage din aceste sectoare care trebuie protejate și susținute în beneficiul întregii societăți. Credem însă, ca pe măsura ce proprietatea privată va deveni dominantă și se vor consolida instituțiile specifice unei veritabile economii de piață, statul își va remodela funcțiile și va renunța la intervenția directă în activitatea economică.

În contextul integrării europene, rolul statului este esențial. El are datoria de a pregăti ansamblul economic național pentru a deveni compatibil cu structurile Uniunii Europene, aplicînd politici comerciale, industriale și agricole active, orientînd producția spre export și stimulînd investițiile străine. Statul trebuie să sprijine, printr-o protecție nuanțată, formarea și întărirea capitalului autohton, în corelație cu acordurile comerciale stabilite cu partenerii externi. De o importanță specială trebuie să se bucure programele ce urmăresc creșterea competitivității economiei naționale, în contextul globalizării proceselor economice și al participării Republicii Moldova la acordurile internaționale de liberalizare a comerțului.

V. REPUBLICA MOLDOVA ÎN FAȚA MILENIULUI TREI

A. REDUCEREA DECALAJELOR – PROBLEMA CAPITALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

PSL consideră că problema capitală a Republicii Moldova privește modernizarea de ansamblu a societății, reducerea decalajelor social-economice față de celelalte state din Europa și ridicarea standardului de viață al populației.

Chiar și o analiză sumară a istoriei noastre din ultimul deceniu ne arată existența unei tendințe în virtutea căreia decalajele de productivitate și de nivel de trai față de țările avansate s-au reprodus permanent. În aceste condiții, a avut loc o uriașă hemoragie, inclusiv internă, de resurse și avuție națională, care, amplificată de corupție, continuă și în prezent. Dacă nu va fi stopată prin reorganizarea întregului sistem al economiei naționale pe baze moderne, aceasta hemoragie riscă să se perpetueze pentru o îndelungată epocă istorică. Din aceste considerente punctul central al platformei noastre vizează tocmai stoparea acestei tendințe și inversarea ei, pe baza modernizării economiei naționale, în consens cu marile mutații din societatea contemporană.

Problemele cu care se confruntă și azi Republica Moldova își au rădăcina în performanțele scăzute ale economiei sovietice, în decalajele de eficiență și de productivitate a muncii, acumulate istoric în diverse domenii. Acestea vizează starea precară a infrastructurilor și a serviciilor publice, o industrie energofagă, lipsită de flexibilitate, configurată nerațional în raport cu resursele interne, slaba dotare tehnologică a agriculturii, rețeaua insuficientă a asistenței sanitare, a căilor de transport și comunicații. Consumul de resurse se menține extrem de ridicat față de valoarea nou creată în economie – care este factorul decisiv al dezvoltării și al bunăstării. Societatea moldovenească trebuie să abordeze frontal cauzele profunde care generează aceste decalaje și să-și propună un țel ambițios - pe măsura forțelor de care dispunem – anume acela de a scoate țara din situația actuală și a o ridica în rândul țărilor avansate ale Europei.

PSL apreciază că miza istorică a tranziției actuale constă tocmai în reducerea acestor decalaje înainte ca ele să devină irecuperabile. Avînd în vedere “capitalul geopolitic” de care dispunem, PSL apreciază ca Republica Moldova mai are o șansă pentru a face față sfidărilor mileniului III dacă va conta pe oameni noi, va organiza instituțiile Statului și dacă va investi în educație și în formarea oamenilor.

Întreaga Europa se află în prezent la un moment de răscruce. Pe “bătrînul continent” se conturează un nou tip de economie și de societate, în care factorii de propulsie ai dezvoltării devin cunoașterea, informația, tehnologiile de vîrf, potențialul uman și cultural. Aceasta este șansa noastră, pe care nu avem voie s-o pierdem. PSL consideră ca trebuie să reevaluăm conținutul și sensul tranziției noastre din perspectiva acestor schimbări de durată lungă a hărții Europei și lumii.

Sîntem, totodată, conștienți de faptul că noile tendințe conțin afit riscul de a adînci decalajele dintre țările bogate și cele sărace, cît și posibilitatea țărilor rămase în urmă de a recupera mai rapid decalajele tehnologice prin investiții în cercetările ce vor predomina în omenirea de mîine. De aceea

unica noastră șansă este transformarea capitalul cultural și intelectual de care mai dispunem – și pe care sîntem datori să-l amplificăm – în sursa principală a dezvoltării.

Recuperarea decalajelor ne cere eforturi încordate, strategii precis direcționare și consecvență în aplicarea lor. Probleme care s-au acumulat de secole și decenii nu pot fi rezolvate decît pe termen mediu și lung. Noi trebuie să operăm, într-un timp concentrat, schimbări care în alte societăți s-au produs în decursul unor secole. Este vorba de o uriașă muncă de reorganizare a societății, în toate componentele sale, prin care să punem în mișcare un nou sistem de producție, cu tehnologii de vîrf și întreprinderi performante, care să genereze bunăstare pentru oameni și să ridice standardul de civilizație al țării.

Nu putem intra în competiția actuală cu o agricultură de subzistentă, cu o industrie de slabă productivitate și cu o administrație sufocată de birocrație și corupție. Prin anumite măsuri, luate la începutul tranziției, s-au făcut chiar pași înapoi față de tendințele dominante pe plan mondial, prin dezarticularea organismului economiei naționale. Tabloul decalajelor existente ne arată și amploarea schimbărilor pe care trebuie să le înfăptuim în perioada următoare. Aceasta reorientare strategică a societății și a economiei moldovenești trebuie începută fără întârziere. Putem înfăptui o schimbare de asemenea proporții dacă vom orienta cu luciditate și clarviziune energiile țării și vom evalua cu responsabilitate consecințele acțiunilor noastre.

Acest program de anvergură presupune noi priorități și obiective economice, dar și o nouă solidaritate socială, capabilă să susțină efortul național de dezvoltare. Nu avem cum să izbîndim în această luptă decît dacă vom realiza un nou climat social, un minim consens al forțelor politice și sociale asupra obiectivelor de interes național strategic, în scopul modernizării rapide a Republicii Moldova.

B. MODERNIZAREA REPUBLICII MOLDOVA – DIRECȚIA STRATEGICĂ A PROGRAMULUI PSL

Punctul central al programului PSL vizează modernizarea economiei naționale, în consens cu marile mutații din societatea contemporană. Prosperitatea și bunăstarea oamenilor sînt dependente de înfăptuirea acestui obiectiv.

Deschis spre dialog și negociere, PSL își reafirmă valorile și opțiunile care-l definesc, considerînd că programul său economic și social este o alternativă viabilă de dezvoltare. PSL propune o schimbare care pornește de la acumulările dobîndite, de la cauzele care au determinat actuala stare de lucruri, pentru a formula soluții realiste problemelor cu care se confruntă Republica Moldova. Avem nevoie de o bună organizare, de muncă și de chibzuință în tot ceea ce facem, de profesionalism și competență. Cuvintele noastre de ordine vor fi eficiența economică și bunăstarea oamenilor.

Programul pe care-l propunem este de natură să ducă la realizarea unei noi structuri economice, să imprime un nou curs al vieții economice, de care depinde destinul Republicii Moldova și locul ei în Europa viitorului. Modernizarea și dezvoltarea societății moldovenești reprezintă esența programului nostru. Toate măsurile de politică economică pe care le propunem și pe care le susținem sînt subordonate acum acestui țel. Considerăm că acesta poate fi noul temei al consensului politic și social din Republica Moldova. Numai promovînd cu tenacitate o asemenea orientare vom realiza o economie performantă, capabilă să genereze resurse și locuri de muncă. Este obiectivul nostru strategic, pentru care avem nevoie de un program integrator, de ordin național.

C. REPERE ECONOMICE PENTRU MODELUL NOSTRU DE SOCIETATE

Societatea spre care aspirăm presupune un sistem politic cu adevărat democratic, descentralizat și performant, cu structuri consolidate și eficiente, cu legi și instituții care să aibă

autoritatea necesară pentru a organiza efortul național în direcția dezvoltării. Opțiunile noastre se îndreaptă spre un model de dezvoltare durabilă și echilibrată, model bazat pe virtuțile statului de drept, pe dinamismul economiei de piață și pe democrația socială, cu exigența ei de a înfăptui principiile justiției sociale.

Proiectul nostru urmărește consolidarea în Republica Moldova a economiei sociale de piață, sistem ce îmbină orientarea spre eficiență cu preocuparea de a asigura șanse egale de afirmare pentru toți cetățenii și o protecție reală a păturilor defavorizate. Noi considerăm că sensul reformei este de a construi și a da viață unui nou mecanism de dezvoltare socială, în măsura să satisfacă nevoile și aspirațiile oamenilor, pentru a ne integra competitiv în structurile lumii contemporane. În concepția noastră, reforma trebuie să-și mute centrul de greutate la nivelul economiei reale. Odată cu derularea procesului de privatizare, reforma intră într-o fază intensivă, când trebuie să capete adâncime, eficiență, raționalitate economică și perspectivă.

Ea trebuie orientată prioritar după criteriile eficienței economice, nu după sloganuri politice. Orice proiect de reformă trebuie judecat după efectul pe care-l are în planul eficienței economice. Aceasta trebuie să fie și o eficiență socială, care să se răsfrângă pozitiv în viața oamenilor și să aducă beneficii societății, nu unor grupuri restrânse de privilegiați. Coerența și continuitatea schimbărilor sînt o condiție a dezvoltării. Avem nevoie de o strategie națională a reformei, de organisme specializate de prognoza economicosocială, care să proiecteze pe termen mediu și lung corelațiile dintre obiective, resurse și mijloace, mai ales în faza post-privatizare, să stabilească o ierarhie a priorităților și o conexiune între factorii structurali ai dezvoltării.

Efortul propriu este factorul hotărâtor al dezvoltării. Locul Republicii Moldova în noul tablou geopolitic al Europei, aflat în curs de configurare, va fi hotărît de rezultatele efortului propriu de dezvoltare, de performanțele agenților economici, de capacitatea de a ne gospodări eficient resursele. Considerăm ca efortul propriu este sursa fundamentală a redresării, în contextul unei ample integrări economice și culturale în orizonturile lumii contemporane.

Dezvoltarea va oferi un suport trainic securității naționale. Stabilitatea țării trebuie consolidată și valorificată în beneficiul reformei, înțelegînd faptul că securitatea națională își află cel dintîi suport în dezvoltarea economică a țării.

Republica Moldova de mîine va fi integrată organic în structurile europene, ca un partener competitiv și cu identitate expresivă, realizînd o nouă sinteză între particularitățile sale și cadrul de civilizație al Europei actuale.

D. OBIECTIVE PRIORITARE PENTRU URMĂTORII ANI

Modelul de societate pentru care militează PSL presupune un set de politici și acțiuni care să asigure creșterea nivelului de trai al cetățenilor pe temeiul unei dezvoltări sociale și umane durabile. Pentru realizarea acestui obiectiv trebuie să reorganizăm întregul sistem al producției naționale după regulile economiei moderne de piață, ce presupune un mecanism bine articulat, cu infrastructuri moderne și circuite flexibile în interior și exterior, cu agenți economici de performanță, receptivi și adaptabili la oscilațiile pieței și ale concurenței.

Vom susține consolidarea sistemului bancar și financiar, dezvoltarea pieței de capital, întărirea disciplinei financiare în circuitele economiei reale, dezvoltarea bursei de valori, pentru a conferi funcționalitate economiei de piață, pentru a atrage și mobiliza resursele disponibile pentru desfășurarea unui amplu program de investiții.

În politica fiscală vom milita pentru simplificarea sistemului de impozitare, pentru reducerea treptată a impozitelor pe salarii și profit, pe criterii bine diferențiate, pentru a facilita investițiile agenților economici și a ușura povara fiscalității, mai ales pentru categoriile de populație cu venituri mici, pentru tineri și familiile numeroase. Pe măsura ce se va lărgi baza de impozitare, scăderea

impozitelor pe salarii și profit va fi corelată cu introducerea impozitului pe veniturile globale ale persoanelor fizice.

Vom sprijini inițiativele privind acordarea de reduceri fiscale și credite cu dobânzi accesibile pentru agenții economici care reinvestesc o parte a profitului în rețehnologizare și crearea de locuri de muncă. În viziunea noastră, vitalitatea economiei depinde acum de relansarea investițiilor – pentru rețehnologizarea și modernizarea infrastructurilor – și orientarea producției spre export, direcții ce trebuie să devină priorități naționale.

Vom sprijini atragerea capitalului străin, mai ales a firmelor care fac investiții directe de capital, condiție fundamentală pentru rețehnologizarea întreprinderilor și creșterea competitivității produselor moldovenești la export. Vom milita consecvent pentru simplificarea procedurilor și a legislației necesare, pentru eliminarea blocajelor birocratice.

În concepția PSL, privatizarea nu este un scop în sine, ci un proces necesar restructurării de fond a societății, un mijloc de a crește eficiența utilizării resurselor și de a stimula competiția și performanța economică. Extinderea liberei inițiative și consolidarea sectorului privat ar determina o semnificativă revigorare a vieții economice. În perspectiva următorilor ani, sectorul privat va deține o pondere de 75-80 % în produsul intern brut, iar sectorul public va trebui să se adapteze sistemului concurențial.

Noi considerăm ca privatizarea nu trebuie să ducă la dezmembrarea organismului economiei moldovenești, la anihilarea unor unități care sînt legate în sistemul industriilor naționale. Ritmul privatizărilor nu poate fi stabilit în mod arbitrar, ci avînd în vedere disponibilitățile capitalului de pe piața internă și calitatea ofertei investitorilor străini. PSL consideră ca acest proces trebuie să se desfășoare cu respectarea strictă a legii, în deplină transparență, pentru fiecare caz în parte, împiedicîndu-se astfel privatizările frauduloase.

E. REDRESAREA AGRICULTURII ȘI RENAȘTEREA SATULUI MOLDOVENESC

PSL apreciază că agricultura este o ramură de importanță națională, capabilă, prin potențialul material și uman de care dispune, să asigure securitatea alimentară a populației și disponibilități însemnate pentru export. Guvernările din 1991-2001 au dus o politică iresponsabilă în domeniul agriculturii privind cu indiferență la soarta producătorilor.

Țăranii moldoveni au șansa de a-și recăpăta identitatea și forța economică, odată cu reorganizarea agriculturii pe baze moderne, devenind, în perspectivă, o categorie racordată la fluxurile civilizației actuale. Pentru relansarea producției agricole considerăm că trebuie înfăptuite consecvent o serie de măsuri prioritare:

- reintroducerea unui sistem chibzuit de subvenții, prime și alocații pentru producătorii agricoli, care într-un termen relativ scurt să fie aliniat, atît ca mecanism, cît și ca niveluri, la cele practice în țările membre ale Uniunii Europene;
- susținerea producătorilor agricoli prin diverse forme de creditare pe termen scurt cu dobânzi scăzute și pe termen lung pentru achiziționarea de utilaje și mașini agricole. Avem datoria să acționăm pentru protejarea celor care produc în domeniul agricol și eliminarea intermediarilor care ridică artificial prețul produselor;
- sprijinirea formării unor mari exploatații agricole moderne, de tipul celor existente în societățile dezvoltate, prin asocierea liberă a țăranilor sau prin arendare, cu menținerea proprietății individuale asupra pămîntului. Considerăm ca fărîmițarea excesivă a suprafețelor împiedică practicarea unor exploatații rentabile;
- asocierea producătorilor în societăți agricole sau ferme familiale reprezintă o soluție care este impusă de actuala tendință de integrare, atît în folosul unei exploatari intensive, pe suprafețe mari, cît și în folosul unei conexiuni mai dinamice dintre producția agricolă și piață.

Noi considerăm că sînt necesare măsuri pentru integrarea producției agricole în circuitul pieței naționale, prin constituirea unor societăți agroindustriale integrate, de tip holding, care să asigure aprovizionarea agriculturii și desfacerea produselor sale, dezvoltarea unor baze moderne pentru zootehnie și crearea unor centre de prelucrare a produselor.

PSL va aplica un program național de renaștere și ridicare a gradului de civilizație a satului moldovenesc, care va cuprinde măsuri pentru:

- refacerea infrastructurilor și dezvoltarea serviciilor publice vitale pentru comunitățile rurale, inclusiv drumuri, aprovizionare cu bunuri, poștă, dispensare, școli, biblioteci sătești, cămine culturale, alimentare cu apă, legarea la rețeaua de gaze, extinderea rețelei telefonice etc.;
- diversificarea activităților economice și industriale ce valorifică resursele locale, de la mica industrie la activitățile de turism ecologic, pentru a oferi agricultorilor surse suplimentare de venit;
- facilități pentru atragerea și stabilizarea intelectualilor la sate (cadre didactice, cadre medicale, specialiști agricoli etc.);
- revigorarea meseriilor și a meșteșugurilor tradiționale, conservarea patrimoniului spiritual al satului moldovenesc.

VI. PARTIDUL SOCIAL-LIBERAL – UN PARTID PENTRU CEI TINERI

A. ÎNVĂȚĂMÎNTUL, CULTURA ȘI ȘTIINȚA – PRIORITĂȚI NAȚIONALE

PSL consideră ca Republica Moldova trebuie să se angajeze hotărît pe direcția în care merge Europa contemporană. Toate națiunile europene, inclusiv cele mai dezvoltate, se află astăzi într-o mare tranziție istorică, ce se va întinde pe mai multe decenii, prin care are loc trecerea de la o Europă a Națiunilor la o Europă a Regiunilor, de la civilizația de tip industrial la societatea postindustrială, informațională, intelectual și cultural-intensivă. Republica Moldova trebuie să răspundă concomitent la provocările reformei interne și la sfidările pe care le implică acomodarea cu noile tendințe ale geopoliticii continentale.

Republica Moldova intra în competiția istorică pentru dezvoltare tehnologică avînd un potențial relativ modest sub raport cultural, științific și uman. Din aceste considerente social-liberalii moldoveni consideră că indiferent de situația economică extrem de dificilă Republica Moldova ar trebui să acorde un sprijin sporit culturii, sănătății, educației și științei. Numai în felul acesta, Republica Moldova se va pune în acord cu noile tendințe ce se afirmă pe plan european și global.

PSL își bazează programele de dezvoltare pe forța creatoare a intelectualității, care are de jucat un rol esențial în tranziția spre un nou model de societate. Produsele viitorului vor încorpora o tot mai intensă componentă intelectuală, de gîndire și creație, în acord cu exigențele societății informaționale. Investiția în educație și în formarea oamenilor este cea mai rentabilă pentru dezvoltarea unei societăți pe termen lung. De aceea, instituțiile de învățămînt și educație, precum și cele de cercetare științifică trebuie privite ca instituții strategice pentru destinul nostru național.

Programul PSL pornește de la ideea că performanțele noastre vor fi determinate, în primul rînd, de competența și pregătirea oamenilor, de felul lor de a munci, de capacitatea structurilor instituționale de a valorifica eficient acest potențial. Educația este factorul strategic al dezvoltării de mîine și ea privește modelarea multidimensională și anticipativă a factorului uman.

Una dintre resursele majore ale Republicii Moldova ar fi potențialul uman. În competiția dezvoltării, pozițiile cele mai favorabile vor fi cucerite de societățile ce investesc în formarea spirituală a oamenilor, în educația orientată spre viitor. Reforma sistemului de educație va avea

efecte în toate componentele societății, fiind pîrghia hotărâtoare pentru trecerea la un nou tip de societate. Oamenii sînt chemați să învețe permanent, să învețe să-și amelioreze prin forțe proprii condițiile de viață, să-și proiecteze viitorul cu luciditate și îndrăzneală.

Pentru a ne putea înscrie în noul orizont al civilizației postindustriale trebuie să reactivăm potențialul creator de care dispunem, forța intelectuală și resursele morale ale societății, dorința de afirmare și spiritul de inițiativă ale tineretului, sistemul de educație și toate calitățile factorului uman.

Sistemul de învățămînt este apreciat de PSL ca o prioritate națională, care trebuie să se bucure de o atenție specială în politica de dezvoltare pe termen lung. În scopul racordării sale la cerințele contemporane, noi vom acționa pentru:

- continuarea reformei în sistemul de învățămînt, cu accent pe modernizarea și actualizarea programelor de educație, pe asigurarea bazei materiale și tehnologice, în acord cu exigențele pregătirii pentru societatea informațională, stimulînd motivațiile unui învățămînt de performanță;
- asigurarea unui nivel adecvat de salarizare pentru cadrele didactice, pentru a le conferi recunoașterea socială și demnitatea la care au dreptul într-o societate ce dorește să învețe și să-și pregătească oamenii pentru exigențele lumii de mîine;
- refacerea prestigiului social al școlii, întărirea disciplinei în unitățile de învățămînt, prevenirea pericolului pe care-l reprezintă extinderea în mediile școlare a conduitelor anarhice și a consumului de droguri.

B. SĂ OFERIM CELOR TINERI O ȘANSĂ

PSL susține un program concret de pregătire pentru viitor, program ce vizează întreaga populație a țării, în prim-plan situîndu-se tineretul. Aplicarea acestui program are în vedere cel puțin patru dimensiuni fundamentale ale educației:

- asimilarea limbajului informatic. Acest program, ce privește o nouă “alfabetizare” a populației, reprezintă poarta de intrare în civilizația lumii de mîine;
- asigurarea condițiilor pentru învățarea și utilizarea fluentă, în primul rînd de către tineret, a două limbi de circulație internațională. Este condiția indispensabilă pentru o comunicare eficientă în Europa de azi și pentru accesul la informație;
- asimilarea unei mentalități moderne, tolerante și morale, capabile să elimine definitiv din societatea moldovenească flagelul unor grave vicii social-politice, cum ar fi xenofobia, intoleranța etnică și religioasă sau antisemitismul;
- aprofundarea studiului limbii de stat a Republicii Moldova ca element fundamental pentru integrarea pleneră și armonioasă a minorităților lingvistice în societatea moldovenească.

La acești patru piloni ai educației, se adaugă, desigur, alte dimensiuni importante privind educația religioasă, cea din familie și din mediul social, educația ecologică, educația civică și cea economică. Acest program, armonios integrat într-o strategie socială și economică pe termen lung, trebuie să devină o cauză comună a forțelor politice, a tineretului și a intelectualității moldovenești, a întregii societăți. Orice țară care dorește să reducă decalajele de productivitate, cum este și cazul Republicii Moldova, trebuie să promoveze cu perseverență valorile proprii unei economii în care cultura și informația devin sfera de activitate determinantă.

Progresul economic și tehnologic contemporan este determinat, în mod fundamental, de capacitatea de creație intelectuală a societăților. Nu mai putem concepe dezvoltarea noastră doar în baza resurselor naturale sau a industriilor de tip tradițional. Noile tehnologii au revoluționat lumea. Nu mai putem vorbi de dezvoltare dacă nu asimilăm noile forțe ale civilizației. Avem nevoie și de autostrăzi pentru autoturisme, dar și de autostrăzi pentru informații, pentru circulația ideilor, a

cunoștințelor. Crezul nostru este că Republica Moldova poate și trebuie să participe la această schimbare crucială a civilizației. Ținând seama de globalizarea proceselor de schimbare, de faptul că ne aflăm în fața unui salt spectaculos al civilizației, Republica Moldova trebuie să se înscrie de pe acum în direcția noului tip de societate, pentru a-și construi viitorul în acord cu exigențele zilei de mâine.